

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Zelfbeschikkingsrecht

(I)

(Philémon)

Ook al zijn we geroepen oppositioeneel te verkeren in deze maatschappij, dat wil niet zeggen dat we mogen pogen revolutionair verandering te brengen in de bestaande situatie. Daarvoor zijn andere wegen.

Er is een slaaf weggelopen van zijn meester. De slaaf heet Onésimus. Zijn meester Philémon. Ze woonden samen in Colosse (Col. 4 : 7-9). Toen Onésimus wegliep was hij nog geen christen (vs. 10). Op zijn vlucht is hij bij Paulus terecht gekomen. Paulus zit gevangen (vss 1 en 9). Maar hij verwacht spoedig vrijgelaten te worden (vs. 22). Waarschijnlijk moeten we wel denken aan Rome. In ieder geval is Paulus in de gelegenheid het evangelie te prediken (Hand. 28 : 30).

Of Onésimus naar Rome vluchtte, omdat hij juist naar Paulus wilde óf dat hij naar Rome kwam en daar bij geval met Paulus in aanraking kwam is niet te beslissen. Voor beide meningen is wel wat te zeggen. Rome was een grote stad. Nergens kon een weggelopen slaaf makkelijker onderduiken. Maar aan de andere kant zal Onésimus bij Philémon thuis zeker van Paulus gehoord hebben.

In ieder geval is Paulus het middel in Gods hand geweest om Onésimus tot bekering te brengen. Paulus kende bovendien Philémon goed (vs. 1). Hij was dus de aangewezen man nog afgedacht van zijn apostelambt, om op te treden als tussenpersoon. Zowel de heer als de slaaf had hij lief.

Sedert de negerhut van Oom Tom kan een weggelopen slaaf zich verheugen in onze sympathie. Want zelfs al heb je een goede meester dan is voor ons slavernij een onverdraaglijk idee. En terecht.

Maar tóch was het weglopen door de Here verboden. De slaven moesten onderdanig zijn. De Heilige Schrift geeft duidelijke vermaningen op dit punt. Daarom wordt nu Onésimus teruggezonden.

Dat was een moeilijke weg voor Onésimus. Hij raakt zijn zelfbeschikkingsmogelijkheid weer kwijt. En vrijheid is een kostelijk goed. Dat gaat hij nu weer opgeven. Bovendien was er de mogelijkheid dat hij gestraft werd. Verder is het niet onwaarschijnlijk dat Onésimus bij zijn vlucht ook nog geld had meegenomen (vs. 18). Hij zal ook geen beste slaaf geweest zijn. Want vroeger was hij onbruikbaar voor Philémon (vs. 11). Hij had dus binnen het kader van de maatschappij van zijn dagen zijn verleden op alle manieren tegen. En Philémon had alle recht om boos te zijn.

Daarom was het een moeilijke gang voor Onésimus. Toch gaat hij. En hij gaat vrijwillig. Hij mag zelf de brief overbrengen. Paulus haalt niet de politie. Maar Onésimus moet zelf terug. Want bekering is niet alleen een verandering in de gezindheid, maar ook een omkeer op de levensweg.

Onésimus is tot bekering gekomen. Zo is Onésimus bevrijd van de zondeschuld. Maar ook bevrijd van de zondemacht. En omdat hij mag staan in de vrijheid van de christenmens,

gaat hij terug. De slavernij wordt door Paulus niet revolutionair afgeschaft. Hij zegt niet tegen Onésimus: „mensonwaardig. Je was wel gek als je terug ging. Blijf maar hier. Wat heeft die Philémon ook slaven te houden. En dat nog wel een christen“. Neen, Paulus erkent de maatschappelijke instellingen van die dagen, al zijn het maar menselijke instellingen. Daarom erkent hij ook het recht van Philémon (vs. 14). Philémon heeft in dit geval te beslissen.

De christelijke vrijheid functioneert dus eerst daar, waar onderwerping is aan God en de naaste. Daarom moet Onésimus zijn zelfbeschikkingsmogelijkheid, die hij op een verkeerde manier verworven had, weer opgeven en wachten op de Here. Daarom gaat Onésimus samen met Tychicus deze brief overbrengen.

Het evangelie verandert alles. Maar eerst de mensen. Dan pas en zo de maatschappij. Onésimus gaat zelfs een goede slaaf worden, voorzover dat nu van hem afhangt. Was hij eerst onbruikbaar, nu wordt hij zeer bruikbaar (vs. 11).

Omdat hij een christen is, zal hij een te trouwer slaaf zijn. Hij is geheel anders geworden.

De maatschappelijke verhoudingen zijn veranderd. Er is geen slavernij meer. Althans zeer weinig in verhouding met vroeger eeuwen. Maar er bestaan nog wel alle mogelijke andere vormen van slavernij. Toestanden, die het evangelie onwaardig zijn.

Maar wat er veranderd is, niet de les dat we de bereidheid moeten hebben elkander te dienen.

Ook in dat werk waarvan we kunnen zeggen „het is me het baantje wel“. Haal uw werk niet weg uit de lichtglans van het evangelie. Dan hebt ge de kracht van het evangelie gelochend. Dan wordt het leven en het werk vaal en platvloers. We moeten ook in ons werk de bereidheid hebben elkaar te dienen. Wie God liefheeft, heeft ook de naaste lief. En ons zogenaamde zelfbeschikkingsrecht moeten we willen en durven(!) opgeven.

Amelink

Kerkelijk Leven

* * Polemiek van ds. J. F. Hey

*

In de Gereformeerde kerkbode voor Groningen, Friesland en Drente wijdt ds. J. F. Hey in de Persschouw aandacht aan hetgeen we op 24 juli schreven over de synodebesluiten inzake ds. J. van der Schaft.

We gaan ds. Hey hier niet weerleggen. In een uitvoerig persoonlijk schrijven heb ik hem op zijn onjuistheden en in de weer-gave en in de bestrijding van wat we schreven gewezen, in de hoop dat collega Hey het wel weer gelijk breien zal.

Slechts enkele dingen stippen we hier aan.

Het blijkt dat reeds een enkeling zich aan een onzer kerken onttrok om de zaak Van der Schaft onder verwijzing naar Opbouw: „als de broeders opziensers „Opbouw“ van 24 juli gelezen hebben zullen ze het wel begrijpen“. Aldus ds. Hey.

Indien dat zo mocht geschied zijn, en als ds. Hey dat publiek vertelt moet dat wel zo zijn geschied (waar? wie? In Drachten?), dan zeggen we: dat was van de betrokkene(n) een laf voorwendsel en van ds. Hey, die zulke voorwendsels serieus neemt, onwaar.

Ds. Hey kan beter weten.

We verwijzen naar ons artikel in Opbouw van 10 april 1964 over „Onze verhouding tot de synodale kerken“, van 19 juni 1964 in de rubriek „Kerkelijk Leven“, waarin we tegen het verlaten van de Gereformeerde kerk ernstig en indringend gewaarschuwd hebben en naar hetgeen we op 10 juli in de zelfde rubriek schreven over het heengaan van ds. J. v. d. Schaft.

Hetgeen ds. Hey schrijft is met de naakte feiten in strijd.

En we hopen dat hij, op deze feiten attent gemaakt, met name op dit punt tegenover zijn lezers „der waarheid getuigenis geven“ moge.

Dat is eis van Gods Woord.

Daarom ook van de belijdenis.

Naar Zondag 43 van de catechismus.

De overige zaken laten we rusten.

Het is genoeg als die door ds. Hey voor de lezers van zijn blad worden rechtgezet.

Laat het debat over ernstige zaken als de hantering van de artikelen 79 en 80 tenminste waardig blijven.

G. Visee

* * Statussymbool

*

Wij zijn in onze tijd vertrouwd geraakt met het statussymbool, het teken waardoor iemand te kennen geeft waar en hoe hij geclassificeerd wenst te worden. Zuk 'n statussymbool is voor de engelse gentleman of voor wie er voor door wil gaan het donker kostuum met de garribaldihoed en het onafscheidelijke regenscherm, voor de stoerdoende nozem de beatlepruik, het leren vest, de strak gepijpte broek en de spaanse laarzen. Bij anderen dat bepaalde kranten en tijdschriften nog al opvallend in de kamer liggen.

Zulke statussymbolen komen ook onder ons voor. Als je „goed“ bent heb je een abonnement op het ene en als je anders bent een op een ander blad.

Nieuw is het verschijnsel niet.

Vroeger kende men iemands ligging daaraan dat De Heraut er in de bus viel, die van de ander aan z'n abonnement op De Bazuin of De Wachter.

In zoverre is er niets nieuws onder de zon. Wel is iets anders nieuw.

In de loop van dit jaar was er, laat ons zeggen te X candidaatstelling voor de verkiezing van ouderlingen en diakenen. Een der broeders ouderlingen vestigde de aandacht op een van de diakenen. Hij achtte deze diaken alleszins geschikt voor het ouderlingschap. Maar het kon naar het oordeel der andere broeders niet doorgaan. Want primo: deze broeder diaken las Opbouw en secundo: hij had niet al-

leen het boek van dominee Telder „Sterven en dan?” gekocht, maar het óók gelezen. Dat deze broeder — tertio — ook ijverig in Wiskerke's boek bezig was was wel aan de diaken, niet aan de broeders bekend.

Maar hij viel.

Hetgeen hem niet berouwde.

Hij was graag diaken.

En stond niet naar verandering.

Hij viel.

Niet op de schriftuurlijke vereisten voor het ambt, niet op de gaven daarvoor vereist, maar... op het statussymbool.

Hij las Opbouw.

En had Telder gelezen.

Het zou hem er misschien doorgeholpen hebben als hij verteld had dat hij met Wiskerke ijverig bezig was.

Maar aan deze zelfrechtvaardiging noch aan het ouderlingschap had hij behoefte.

Intussen wordt het toch benauwd.

Als men elkander beoordeelt naar het statussymbool.

En niet naar de kenmerken der christenen.

En dat is nu toch zo'n kostelijk stuk uit onze kóstelijke belijdenis. Uit dat prachtige artikel 28: „En aangaande degenen die van de kerk zijn, die kan men kennen uit de merktekenen der christenen; te weten uit het geloof, en wanneer zij aangenomen hebbende de enige Zaligmaker Jezus Christus, de zonde vlieden en de gerechtigheid najagen, de ware God en hun naaste liefhebben, niet afwijken noch ter rechter -, noch ter linkerhand, en hun vlees kruisigen met zijn werken”.

Dat is het.

Vermelden we nog dat de op het statussymbool afgaande broeders Opbouw noch het boek van Telder kenden.

En aldus handelden tegen het negende gebod en de uitlegging daarvan in de belijdenis der kerk.

Is dat laatste lichtelijk en onverhoord oordelen hun statussymbool?

G. Visee

* * Baard

*

Critici komen in publiek schrijven of in particuliere correspondentie nogal eens op te merken dat hetgeen Opbouw schrijft Afbraak is. De man die de primeur heeft was wel niet bijzonder geestig — daarvoor is de mop te weinig spits — maar hij was althans origineel. Dat is er bij zijn navolgers af.

Het wordt langzaam aan een ouwetje.

Een mop met een baard.

Als van Sinterklaas.

Alleen nog leuk als je 'm góed vertelt.

* * Preekconsent voor studenten

*

De thans zittende generale synode heeft besloten dan aan de student: in de theologie weer preekconsent kan worden verleend. Zulks met 8 stemmen tegen. Indien wij hadden moeten meestemmen dan hadden we tot de tegenstemmers behoort. Nu de synode het besluit nam denken we niet tegen het beslotene iets te ondernemen. Gesteld al dat we dat konden.

Toch hebben we ernstige vragen.

Ten eerste: de toelating tot de dienst des Woords is in de kerkorde precies geregeld. Zo in de artikelen 4, 5 en 8. Van het voorgaan van studenten in de theologie wordt nergens gesproken.

En bij de toelating tot de kansel hebben de kerken de grootste zorgvuldigheid betracht. Eerst een praeparatoir en daarna een peremptoir examen.

Er komt heel wat kijken als iemand naar art. 8 (inclusief 9) tot het proponeren in de kerken wordt toegelaten. Maar 't simpele feit dat iemand enkele jaren student is aan de Theol. Hogesch. is voldoende om na een examentje in de geloofsleer hem tot het propo-

neren toe te laten. Dat is een weg die de kerkorde niet kent. En ook een generale synode is aan de kerkorde gebonden en mag die niet veranderen noch uitbreiden.

Ten tweede missen we bij het toelaten van studenten tot de kansel de rechtvaardiging vanuit de Schriften. Onder ons is op het ogenblik de ernstige vraag in discussie niet of er in de gemeente dienaars des Woords, ouderlingen en diakenen moeten zijn — wie het zó stelt geeft een foutieve voorstelling van de vraag — maar wel hoe deze diensten in de gemeente moeten functioneren. Zoals b.v. Popma de vraag heeft geformuleerd: Wat is het bijzondere van het bijzondere ambt? En betekent het feit dat de dienaar des Woords die in de dienst des Woords de gemeente voorgaat, nu ook de enige is die in de samenkomsten Gods Woord bedient en de gebeden doet? Dat zijn allemaal ernstige vragen. In de discussies daarover is met grote nadruk opgekomen voor het ambtelijk karakter der prediking, d.w.z. dat deze uitsluitend toekomt aan de „bijzondere"-ambts-drager. En waar ergens in een gemeente een broeder voorging — in elk geval op verzoek van de kerkeraad — die niet in het ambt stond viel zelfs het niet bepaald als compliment bedoelde woord „lekepreker”.

Wij gaan thans op deze kwestie als zodanig niet in. We zijn bepaald huiverig voor incidentele en individualistische beantwoording van deze vragen en ook voor incidentele verandering in de praktijk.

Maar niet begrijpen we dat nu ineens zó veel „lekeprekers” — we nemen dat nu even over — tegelijk op de kerken worden losgelaten. Want ook studenten in de theologie zijn op de kansel „lekeprekers”. Ze staan niet in enig ambt. Van ambtelijke bediening des Woords is geen sprake. D.w.z. niet van bediening des Woords in het bijzondere ambt. Men drukt dat wel uit door het zeggen dat een student niet het Woord bedient, maar „een stichtelijk woord spreekt”. In concreto ontgaat ons écht het verschil. Maar de vraag rijst bij ons: indien het feit dat een jonge man theologie studeert voldoende aanleiding en grond is hem op de kansel te laten, een jonge man, die met de bijbelstudie pas begint en die nog generlei ernstige proeve van bekwaamheid heeft afgelegd, zouden de kerken dan niet ernstig moeten overwegen bij gebleken behoefte (de „nood” der kerken) andere krachten te mobiliseren? Er zijn onder ons mannen, ouder en ervarener, van goede getuigenis en vol van de Heilige Geest, die in woord en geschrift blij gegeven hebben het in de bijbelstudie ver te hebben gebracht.

Waarom de student op de preekstoel en de doorwinterden onder de galerij? Waarom de student toegelaten en de ander als „lekepreker” niet?

Als argument vóór het proponeren door studenten is wel aangevoerd dat het zo goed is voor hun oefening. Dat lijkt ons een omkering van de orde. Iemand bedient Gods Woord niet om zich te oefenen. Een andere zaak is dat iemand die tot deze heilige dienst geroepen is daarin oefening verkrijgt.

Intussen: de studenten, die geroepen zijn om hard te studeren, gaan weer preken maken en de boer op.

Het zij zo.

Misschien zijn er ook studenten die wijzer zijn.

G. Visee

* * Oorlogsmisdaden.

*

Bij de overgang van juli naar augustus is in de vaderlandse pers enige aandacht besteed aan het begin van de eerste wereldoorlog in 1914. Tegelijk brengen de dagbladen berichten over processen die in de duitse Bondsrepubliek worden gehouden tegen lieden die schuldig staan aan de moord op duizenden

joden, op gevangenen in concentratiekampen, en... op krijgsgevangenen.

Bijzonder veel aandacht hebben deze zaken niet. Het is zomer. Het is vakantie. En we zijn zo druk om de welvaart bestendig en nog welvarender te maken. We zien weer prettige foto's van minister Luns met Soekarno. En we vergeten dat er wel processen gevoerd worden door duitse rechtbanken tegen duitse oorlogsmisdadigers, maar dat men van russische processen tegen russische oorlogsmisdadigers en naoorlogse misdadigers maar niets hoort. Integendeel.

Het is te begrijpen.

We hebben na de tweede wereldoorlog zo'n stroom van sadistisch materiaal in boek en blad, in woord en beeld langs ons heen zien gaan, dat het verzadigingspunt reeds lang is bereikt.

De aardigheid gaat er af.

En we hebben ook nog onze kerkelijke zorgen.

* * Oorlogsdreiging

*

Intussen dreigt het ons ook te ontgaan dat de candidaat voor het Amerikaanse presidentschap Barry Goldwater met de sabel rammelt en dat hij voorstander is van een „harde” politiek. Tot „op de rand van een oorlog”. En dat een franse generaal publiek verklaarde dat bij een mogelijke oorlog de atoomwapens niet in reserve moeten worden gehouden, en de oorlog niet met conventionele wapens moet worden begonnen om de nucleaire te bewaren voor de eindfase, maar dat er terstond met lange-afstands-raketten moet worden geschoten.

Er zal wel niets aan te doen zijn.

Een Amerikaanse presidentsverkiezing is tenslotte een binnenlandse aangelegenheid van de Verenigde Staten.

En generaals zijn nog net als vroeger onschendbare heren: de oorlog is hun „vak”.

Bovendien: ondanks de volkssouvereiniteit, de rechten van de mens, algemeen kiesrecht en de democratie wordt de politiek met of zonder dictatoren, met of zonder keizers en koningen, in 1914 of in 1939, of in 1964 door een paar mannen gemaakt.

* * De gruwel van de oorlog

*

Daartegen behoort ons getuigenis te gaan. Tegen de oorlog zèlf.

Ik weet het is bijna gevaarlijk dat zo te zeggen. Wie het zegt, laadt de schijn op zich koren te dragen op de molen van de mensen van Kerk en Vrede, van de pacifisten, van de principiële dienstweigeraars.

Maar de oorlog is een gruwel.

De oorlog zèlf.

Er worden in de oorlog niet maar misdaden bedreven, de oorlog zèlf is een gruwel. Dat getuigde gedurende de eerste wereldoorlog de oude Sikkels in zijn prediking en in zijn blad Hollandia. Zo in het nummer van 18 september 1915. Als volgt, onder het opschrift:

* * Christelijke afgoderij

*

„Nog altijd zitten de Christenen, — in ons vaderland ook helaas! — te wegen en te vragen, of ze „pro” dit volk of „pro” dat volk zijn; en men poogt elk getuigenis, dat roept voor God en zijn Woord, ook in één der loketjes van dit „pro” te duwen.

Natuurlijk brengt trouw aan Gods Woord juist ook mee een bijzonder getuigen tegen het vermetel op-zij-zetten van Gods Wet met een beroep op een God-en-zijn-recht-onteerende en verachtende militaire of politieke noodzakelijkheid, wijl hierin de afgoderij onbeschaamd triumfeert!

Maar ook dit getuigenis geldt niet één enkele partij.

En natuurlijk sluit Gods getuigenis onbekommerheid uit voor den gang van volken-

verschuiving en volkenovermacht, en heeft, wie voor Gods aangezicht waakt, om in zijn licht het licht te zien, ook juist om de waarheid Gods het meest te vreezen, wat die waarheid en de vrijheid der waarheid het meest bedreigt.

Maar naar Gods heilig Woord moet het Christelijk getuigenis gaan tegen den gruwel zelf, die in heel dezen oorlog bestaat en zonder verootmoediging bedreven wordt.

O, dat de harten der kinderen Gods hier niet om des Heeren wil bloeden! En dat ze niet bloeden ook om der menschen wil! Maar dat men vroom gebaar en gepraat, dat deze oorlog Gods oordeel is en dat de Overheden goden zijn, de gruwel wordt toegedekt en goedgepraat door hen, die getuigen Gods moesten zijn

Alsof het Overheden en volken niet aangezegd moest worden, dat ze aan Gods wet en Woord gebonden zijn en dat ze voor God reenschap zullen hebben af te leggen van het bloed, dat thans vergoten is en wordt, een wereldbloedstroom; en voor het menschenleven, dat thans maatschappelijk, zedelijk, en geestelijk verwoest wordt!

Alsof er tegen den gruwel van dezen oorlog, waarin de volken, onder dwang der Overheden, elkaars vernietiging zoeken, geen geroep moest uitgaan!

Alsof er geen geroep moest uitgaan tegen de verantwoordelijke overmachten, die zich aan Gods mensheid en wereld, aan zijn recht en eere, aan zijn Naam en Woord vergrijpen!

Daar gaat het om!

En dat leeft niet voor en in de zielen, die knielen voor den Heere, en die voor zich den naam vragen, dat zij getuigen Gods zijn.

Dat klinkt schier niet uit de bazuin der Kerk van Christus, zelfs niet binnen de wanden van haar tent.

Dat is schier niet het geroep der Christelijke pers.

Althans 't is zwak, heel zwak.

Er is een grondongerechtigheid, waarmee we in dezen oorlogsgruwel te doen hebben. En dat is, dat door de koninkrijken en volken, in diplomatie en politiek, in het staan tegenover elkaar en in de behandeling van elkaar, niet met God en zijn Woord, met zijn Wet, met zijn Evangelie, met zijn Koninkrijk, gerekend wordt.

Dat God geen God is in dit alles!

Hiertegen klinkt schier geen getuigenis.

Hierover wordt schier geen verootmoediging en geen benauwing gekend.

Ja, deze breuke wordt bedekt, deze gruwel verbloemd.

Ach, — men is er zelf niet onschuldig aan

Christelijke politiek is meest „Christenen”-politiek. Zij doelt op macht en voordeel voor Christenen, niet op de eer van den Christus en van God en op het roepen der volken tot den Heere.

Zoo rekent men zelf in de wereld der volken niet met God.

We hebben in het recht in dezen haast geen getuige voor den Heere en voor zijn Woord; maar we zijn „pro” dit of dat, — waartegen het tweesnijdend zwaard van den adem en het Woord des Heeren ingaat.

Zal de Heere in zijn ontferming nog een einde geven?

Ach, gawe Hij opening der oogen”.

Tot zover ds. J. C. Sikkel.

Zijn stem was ook in Gereformeerd Nederland de stem eens roependen in de woestijn.

Evenals die van zijn leerling S. G. de Graaf. Mocht hun stem nóg gehoord worden!

G. Visee

* * De rechtspositie van een ambtsdrager

De positie van een ambtsdrager is in de artikelen 71—80 van de kerkorde, bijzonder in de artikelen 79 en 80 kerkordelijk en waterdicht geregeld.

Maar reeds de oude heidense romeinen wisten dat wetten zonder zeden niet baten. De zonde laat zich met organisatorische middelen niet bestrijden. Als men zich van een dienaar des Woords ontdoen wil dan kan dat ook zonder inachtneming van en tegen het in de kerkorde bepaalde.

De volgende wegen staan open:

1. Wanneer ge uw dienaar niet een-twee-drie geschorst kunt krijgen, dan neemt U de fiets, de auto of de bus. Ge stapt over de bezwaren, die ge anders tegen het gebruik van deze middelen op de rustdag hebt, heen. Ge fietst en bust langs uw eigen kerkgebouw heen en ge gaat elders in een vrijgemaakte kerk een zegen halen. Ge wordt daar als hoorder in de samenkomst niet geweigerd.

Natuurlijk niet. De samenkomsten zijn publiek. Ge kunt voorts proberen in die andere gemeente als „gast” toegelaten te worden tot het avondmaal, eventueel door een kind te laten dopen. Misschien hebt u in een enkel geval ook nog kans dat dat lukt. Ge doet in die andere gemeente de christelijke handreiking aan de armen en onthoudt uw gave vanwege uw benard geweten aan de arme broeders en zusters in uw eigen kerk. De rok is nu eenmaal nader dan het hemd. En intussen bewandelt u de kerkelijke weg. D.w.z. u gaat even naar de kerkeraad om naar de classis te kunnen gaan. En deze zal vast en zeker uw zaak ernstig onderzoeken. Hoewel voor de classis vast kan staan dat u zich zeer onkerkelijk gedraagt en het nog zit of ook uw dominee dat doet en uw kerkeraad — dat laatste moet n.l. nog onderzocht worden — zal de classis uw bezwaarschriften met aandacht en extravergaderingen onderzoeken en een uitspraak doen. Al kwijt u zich niet van uw eerste en volle plichten, het kerkverband zal Uw bezwaren toetsen want u bent immers lid in **volle rechten**. Ik vergat nog op te merken dat u natuurlijk uw bijdrage voor de kerk reeds lang hebt ingehouden. Uw dominee is weliswaar nog niet geschorst, en nog niet afgezet en heeft dus nog het **volle recht** op tractement, maar u hebt natuurlijk het **volste recht** de betaling van Uw bijdrage te schorsen.

Krijgt ge van de classis nul op het rekest, gaat u dan naar de eerstvolgende particuliere, resp. naar de eerstvolgende generale synode. Mocht ook dat niet baten dan kunt u altijd weer zien. Dan kunt u u vrij maken. En als de dominee nog altijd niet behoeft over te gaan tot een andere staat des levens kunt u overgaan tot een andere kerk en de vrijgemaakte kerk voor valse kerk verklaren.

2. U kunt ook een andere weg bewandelen. Door in uw eigen woonplaats apart te gaan vergaderen, een leesdienst te organiseren of — dat lukt misschien ook — een dienaar van elders uit te nodigen. U kunt ook de proef nemen met iemand, die geen dominee is. Neemt deze de uitnodiging aan dan hebt u weer helemaal en echt een kerkdienst. De dienaar van elders die dan bij U komt preken dringt zich dan weliswaar in eens anders dienst — een openbare, grove zonde, volgens artikel 80 der afzetting waardig — maar vanwege de verwarde situatie vloeit daar geen bloed uit: die dienaar van elders doet dat vanwege de verwarring en om met u het kerkverband te bewaren. Intussen onthoudt ge uw gaven aan de behoeftige broeders en zusters en ge houdt uw bijdrage voor de kerk in. Ge hoeft toch de broodkorf van Uw dienaar niet meer te vullen. Want u bent bezwaard. En ge hebt tenslotte ook de kosten van uw eigen kerkelijk leven. Die dienaar van elders moet tenslotte ook zijn honorarium plus reiskosten hebben. Dat wil Gods Woord zo: Die onderwezen wordt in het Woord dele van alles mede aan degene, die hem onderwijst. Galaten 6. Zegge en schrijve: Galaten zes. Bloed vloeit er uit dat alles niet: straks ontmoeten uw dominee over wie ge bezwaard zijt en de dienaar van elders elkander wel op de predi-

TE BERDE

Men pleegt tegenwoordig vaak bedrog met bepaalde woorden. Men noemt dat onzindelijk taalgebruik.

Als een communist het over democratie heeft, dan weten we langzamerhand wel dat hij wat anders bedoelt dan rechtmatige volksinvloed. Maar we hebben ons neergelegd bij het misbruik van het woord.

Met de woorden progressief en conservatief is het vaak al niet anders, terwijl ook onder christenen het woord revolutionair een gunstige betekenis heeft gekregen.

Zo geeft het woord anti-papisme veelal niet meer aan wat het 25 jaar geleden aanduidde.

Een typisch voorbeeld hiervan kon men op 21 mei van dit jaar horen voor de N.C.R.V.-microfoon in de anonieme rubriek „op de man af”.

Volgens de-op-de-man-af-spreker was anti-papisme vijandschap tegen het Roomse kerkinstituut. Een volgens hem geheel verwerpelijke zaak. Omdat we van dezelfde apostelen afstammen.

Nu het debat over anti-papisme, dat begonnen is met de zaak Irene nog steeds voortduurt (Rogier, Schurer) is het wel zaak ons niet in de war te laten brengen.

Men kan inderdaad op een verkeerde manier anti-papist zijn, wat met goed-protestant zijn niets te maken heeft. We zullen ons van alle gedachte en alle actie, die van de Roomsen tweede-rangs burgers wil maken verre hebben te houden.

Maar dat neemt niet weg dat we een afkeer dienen te hebben van het roomse kerkinstituut en evenzeer van alle roomse imperialisme, dat nog steeds niet dood is.

Het afstammen van dezelfde apostelen is geen reden om deze afkeer op te geven. Het tegendeel is het geval. Juist omdat we ons houden willen aan de leer der apostelen is het niet mogelijk wie ook als opvolger van welke apostel ook te erkennen. En het is goed een afschuw te hebben van mensen, die, zich tegen het nadrukkelijk gebod van Christus in, vader laten noemen. Ge zult niemand Uw vader noemen (Matth. 23 : 9); Van een kerkinrichting, waarin men een mens „heilige vader” noemt.

Als men op de-op-de-man-af-manier rede-neert kan men Paulus wel beschuldigen van anti-semitisme, omdat hij zich steeds verzet tegen het Judaïsme. Ik vermoed dat hij heel vreemd gekeken zou hebben als men als argument tegen zijn strijd tegen het Judaïsme had aangevoerd dat ze toch van dezelfde Abraham afstamden of zich beriepen op dezelfde Mozes.

Het woord anti-papisme heeft een kwalijke betekenis gekregen van bekrompenheid, vijandschap en ondoordacht antikatholicisme. Maar naar de letterlijke betekenis van het woord is het een goede zaak. Het is de vijandschap van Luther en Calvijn tegen alle verduistering van de leer der rechtvaardiging en tegen alle heerschappij in de kerk die een plaats geeft aan mensen, die juist aan mensen niet toekomt. Ja de Schrift vloekt een ieder, die een andere leer brengt dan de leer van de apostelen.

Er is een fraai uitgevoerde heruitgave verschenen van Luthers commentaar op de Galatenbrief. Het is een jubileum-uitgave van Lindeberg's antiquariaat en boekhandel te Rotterdam. Daarin staat te lezen op blz. 105 bij 2 : 11: „Doch omdat hij (Paulus) ziet, dat de hoge luisterrijke aangelegenheid van dit Artikel der Rechtvaardiging in gevaar gebracht wordt, om de waardigheid van Petrus (of liever het verkeerd gebruik maken van zijn achtbaarheid) te behouden, slaat Paulus niet in het minst acht op dat uitwendige aanzien; om dat artikel ongeschonden te bewaren en voor te staan. Zo doen ook wij”.

Laten we maar recht op de man af de waarheid van het evangelie verdedigen. Dat is een gezond anti-papisme.

kanten conferentie en lachen ze samen om de monitor.

Ik vergat nog te zeggen dat u natuurlijk de kerkelijke weg gaat: kerkeraad, classis, particuliere- en generale synode.

3. Ge kunt de onder 2 genoemde weg nog wat deftiger, effectiever, officiëler bewandelen door in doleantie te gaan en u op de eerstvolgende classis presenteren met een geloofsbrief van de Gereformeerde kerk (vrijgemaakt dolerend) te A. Ge hebt kans dat die geloofsbrief geaccepteerd wordt. Ge hebt ook kans dat hij niet geaccepteerd wordt. U hebt de derde kans dat zowel de uwe aangenomen wordt als die van de niet dolerende kerk. Of dat is de vierde kans, ge hebt de mogelijkheid dat de classis, vanwege de verwarde situatie, noch de geloofsbrief van u noch die van de niet-dolerende kerkeraad aanvaardt. Dan hebt ge ook wat bereikt: de laatsten staan ook „buiten het verband”.

4. En in alle drie gevallen is het nuttig een blaadje uit te geven. Dat rechtvaardigt dan

in alle gevallen het feit dat u vanwege de kosten, geen cent meer bijdraagt aan de kerk, met welke u niet meer samenkomt, tegen welke u vergadert, over welke u doleert. Het moet tenslotte uit de lengte of uit de breedte komen.

5. Blijft bij dat alles trouw aan de kerkorde. En aan de belijdenis dat ieder schuldig is zich bij de ware kerk te voegen aan wat plaats God haar ook gesteld heeft, ook al ware het dat de placaten der magistraten en prinses daartegen waren of dat de dood of enige lichamelijke straf daaraan hing.

6. Voorziet u zich tijdig van advies van leidende personen in het kerkelijk leven. Je weet nooit waar dat goed voor is. Ook voor de toekomst. Dan bent u in ieder geval gedekt.

7. Zie vooral toe dat u, hoe ge het ook aanlegt, niet in strijd komt met de géést (de letter daargelaten) van de artikelen 79 en 80.

Want kerk-ORDE moet er zijn.

G. Visee

De kermis van Wemelsfelder

Prof. Dr. J. Wemelsfelder heeft een boekje gepubliceerd dat heet „Onaardige Economie”. De ondertitel luidt: „Iets over ontstaan, bestaan en voortbestaan van ficties in het maatschappelijk bestel”. Het is een uitgave van J. H. de Bussy te Amsterdam in haar serie paperbacks. Wemelsfelder neemt hier verscheidene heilige huisjes in Nederland op de korrel. Aan dit soort bouwwerken is, zegt hij, in ons land geen nijpende schaarste. Het gebeurt op de raillerend-cynische toon die de laatste jaren tot de „bon ton” is gaan behoren. Het is niet onvermakelijk en men kan er enige plezierige uren aan beleven. Men waant zich op een economische kermis. De auteur beweert allereerst dat we na 1945 in een nieuwe wereld zijn terecht gekomen. We hebben een economie zonder conjunctuur gekregen, want crises en recessies zijn verdwenen. De conjunctuurtheorie riekt dan ook naar pluche en kamfer. De welvaartsstaat van na de wereldoorlog steunt op een voortdurend hoge werkgelegenheid, op een voortgaande groei van het nationaal inkomen en op een gelijkmatiger inkomensverdeling. Het gaat ons steeds beter en we leven eigenlijk al in de voorhof van een soort economisch paradijs. We zijn beland in de „economie van de hoorn des overvloeds”.

Nu zijn er in onze samenleving aardig wat instellingen en instituten uit de periode van vroeger — van vóór 1945 — die van binnen zijn uitgehold door de loop der gebeurtenissen. Zij hadden destijds een functie in de samenleving, maar leven vandaag nog voort wegens de historische traagheid. Zij blijven overeind omdat vele mensen die ermee verbonden zijn, uit welbegrepen eigenbelang, uit kortzichtigheid of omdat zij het niet zien, nog voor deze „ficties” opkomen. Maatschappelijke instellingen en staatsinstellingen uit die tijd hebben geen wezenlijke functie meer; zij blijven bestaan als monument, verzorgd en gerestaureerd en zelfs vertroeteld als standbeelden. Wemelsfelder schaft zich nu het wapen van de opbrengst-kosten vergelijking aan en betreedt vervolgens de schiettent om zijn krachten op de ficties te beproeven. Eén voor één worden ze op de korrel genomen. De vakbondbestuurders, de politici, de parlementariërs, de ambtenaren, de hoogleeraren en ook de economen. Over ieder van hen en over hun werk, hun doen en laten worden heel wat, meestal onvriendelijke dingen gezegd. Laten we eens kijken:

— De vakbondsbestuurders, volgens W., vliegen dankbaar op critiek op de vakbeweging af en timmeren luidruchtig aan

de weg. Zij zijn druk doende de posities van hun leden veilig te stellen. Dit betreft arbeiders, artsen, romanschrijvers, werkgevers, studenten, enz., kortom iedereen die zich georganiseerd heeft. De roerigsten zijn de leiders van de arbeiders. Maar wat brengen ze tot stand? Niet zoveel. De lonen worden niet beter door het propagandistisch lawaai, want die hangen af van de voortgang der productiviteit. Pater Hoefnagels heeft de vakbonden vermaand strijdlustiger te zijn maar dat is onzin volgens Wemelsfelder, want men snijdt — zeker in ons land — praktisch altijd in eigen vlees. Loonsverhogingen komen er slechts door wanneer er grote vraag naar arbeidskrachten is, en niet vanwege de eisen of de kracht van de vakbeweging. Ergo: de vakbonden zijn — zeker voor zover het om loonsverhogingen gaat — ficties. De bestuurders voelen dit zelf wel enigszins aan en zoeken nieuw emplooi op allerlei terreinen waarvoor primair de verantwoordelijkheden bij overheid en parlement liggen. Daarin uit zich de „existentiedrang van organisatorische mammoets”.

— Dan de politici. Men praat over links en rechts, over conservatief en progressief, over principiële partijen en neutrale partijen, maar wat maakt het uit? Leg de politieke programma's van de vijf grote partijen op sociaal-economische gebied eens naast elkaar en er is praktisch geen verschil te ontdekken. Zij zijn — met kleine nuances — allemaal voor hoger loon, voor winstdeling, medezeggenschap, voor meer sociale verzekeringen enz. De politici zijn afhankelijk van de stem der massa's en beloven veel, bieden tegen elkaar op en lijken van pietepouterige verschillen halszaken te maken. Maar er gebeurt niets. Met de confessionele partijen is het niet beter gesteld. Christelijke economie of dito sociale rechtvaardigheid heeft praktisch niets om 't lijf en men maakt veel koude drukte om b.v. een punt als bezitsvorming. Het bestaande partijstelsel is dus eigenlijk een reliëf.

— Bij de parlementariërs al van hetzelfde laken één pak. Een Duitse enquête wees uit dat verreweg de meeste parlementariërs nagenoeg geen weet hebben van moderne financiële of economische theorie. Zij beweren echter het algemeen belang te dienen. Maar het lijkt er op neer te komen dat zij — inconsistent — voor belangengroepen het pleit bezorgen, futi-

teiten belangrijk maken en belangrijke zaken verwaarlozen.

— In de wereld van de ambtenaren kan flink geschoten worden. Er zijn bureau's, instanties, instellingen, die zichzelf continueren en niemand vraagt waarom, hoeveel het kost, en of het nodig is. De emigratie loopt terug, maar de emigratiedienst breidt zich uit, minder mensen bezoeken toneel, concert of ballet, maar de subsidies ervoor zijn sinds 1950 meer dan verviervoudigd, de industrialisatie gaat zonder zorgen voort, maar we hebben een even groot bestuursapparaat gehouden, enz. De internationale integratie biedt de ambtenaren een heerlijk nieuw terrein, waarop georganiseerd, gecoördineerd en gespecialiseerd kan worden. Heel veel ficties zijn erbij, heel veel activiteiten die veel kosten en weinig opbrengen.

— Wemelsfelder maakt dan de heilige huisjes op het terrein van de wetenschap het doelwit van zijn schiet oefeningen. De universiteit is een instituut waar vele dingen inefficiënt gebeuren. De hoogleeraren verliezen zich in specialismen, de duur wordt langer, de studiemislukkingen zijn zeer groot, de academici worden volgepropt met theoretische zifterijen waar men in de praktijk weinig aan heeft, de nutteloze congressen „in de lust-oorden van Europa en Amerika” nemen toe, enz. Kortom er zijn vele ficties aan onze hoger onderwijsinstellingen.

— En tenslotte de economen zelf. Ze hebben nu een grote reputatie, maar wat steekt er achter. Bitter weinig, zegt Wemelsfelder. „Een groot deel van de theorie is waardeloos, je hebt er praktisch niets aan. De theorieën tuimelen in een steeds bonter wordende warreling dooreen. Men wordt er bijna duizelig van... De verdeeldheid en de onenigheid stijgen in het kwadraat.” Practisch richt een econoom weinig uit, de theorie verschaft hem twee linkse handen, alleen wanneer hij wat wiskunde en statistiek kan hanteren, kan hij nog enig verdienstelijk werk als cijferaar verrichten.

Zo, en dan is het schietfestijn afgelopen. Als je bijgekomen bent van zoveel virtuositeit begin je je af te vragen: is het waar wat hij zegt? Na enig nadenken verwerp je echter deze vraag want je realiseert je dat Wemelsfelder zoveel mensen, groepen en instellingen om de oren slaat met het etiket „nutteloos” dat het ongeloofwaardig wordt. Natuurlijk zegt hij steekhoudende dingen, legt hij de vinger bij wonde plekken, maar het is allemaal net iets te gortig om voetstoots te aanvaarden. Het is aardig door de onaardigheden, maar het lijkt teveel een kermis. En daarom gaan we maar eens naar het begin terug.

We leven in een nieuwe wereld, zegt de auteur. Dat is het deuntje dat mét de draaimolen alsmaar doordraait en de kermis overstemt. Waarom zetten we echter niet een ander plaatje op? Is die economische wereld die Wemelsfelder bedoelt, wel zo nieuw? Er zijn in het verleden meer perioden geweest van langdurige welvaart, met geringe werkloosheid en snelle groei. En voorts kent de U.S.A. ook in deze tijd stagnatie, die gepaard gaat met werkloosheid. De Engelse economie deed het in de vijftiger jaren ook niet zo goed; men beklagt zich aan de andere kant van de Noordzee over de stop-and-go politiek. Is de conjunctuur zo dood als Wemelsfelder meent? In de Verenigde Staten niet; in Europa trouwens ook niet. Er is hier echter een factor die een aantal economen voortdurend parten speelt, en dat is de onderwaardering der Europese valuta's sinds 1949. De Continentaal Europese valuta's zijn steeds in verhouding tot de dollar en het pond ster-

ling te goedkoop geweest en daaruit is voortgevoerd:

- A. Voor de Continentaal Europese landen:
- snelle toename van productie en inkomens, gevoed door exportopbrengsten en investeringsuitgaven.
 - een zeer laag gemiddeld werkloosheidspercentage.
 - afwezigheid van algemene economische crises en slechts zo nu en dan afflauwing van de groei.
- B. Voor de Angelsaksische landen:
- veel langzamer groei, resp. soms periodes van stagnatie, met hoger werkloosheid, verliezen aan goud- en deviezenreserves en een duidelijk waarneembare conjunctuurencyclus.

Waarom werd deze onderwaardering niet gecorrigeerd in de loop der jaren? Omdat de Angelsaksische landen — en voornamelijk de U.S.A. — de goudreserves bezaten waarmee de inflatoire politiek kon worden bemanteld. Tevens omdat Europa de Angelsaksers op grote schaal crediet gaf. Anderzijds heeft het Europese continent door de overname van moderne Amerikaanse technieken bij een lage loonstandaard een kostenvoordeel verkregen tegenover de U.S.A. en Engeland dat pas nu enigszins aan het verdwijnen is.

Amerika heeft sinds 1949 goud verloren en schulden gemaakt op korte termijn.

Europa heeft een steeds liquider positie gekregen en dat maakte de speelruimte voor de economische politiek steeds groter terwijl zij aan de andere kant van de Oceaan steeds kleiner werd. Door deze gang van zaken kon de Europese economie bijna storingvrij voortkomen. Dat geeft de indruk dat we in een nieuwe, conjunctuurloze economie terecht zijn gekomen. We moeten ons echter niet vergissen.

De grondslagen van de zogenaamde „nieuwe wereld” worden nu snel ondergraven en dan kon de door Wemelsfelder voor dood verklaarde conjunctuur wel eens als een duiveltje uit een doosje springen. De auteur tovert de permanente groei als een wit konijn uit zijn hoed tevoorschijn. Het publiek staat verbaasd. Helaas kan de goochelaar niet garanderen dat het witte konijn tegen zijn zin plotseling zal verdwijnen. Er zijn in de wereld méér periodes van langdurige opgang én langdurige stagnatie geweest. De dertiger jaren noch de veertiger en vijftiger jaren waren zo exceptioneel als men het voorstelt. En telkens paste de psychologie van de beoordelaars zich aan bij de economische situatie. In de dertiger jaren vreesde men permanente stagnatie; in de twintiger jaren spraken van eeuwige welvaart en ook in de vorige eeuw liet men nu eens het hoofd moedeloos hangen, om het even daarna met ongebredeld optimisme weer op te heffen.

Achter Wemelsfelder's „nieuwe wereld” staat dus een groot vraagteken. En daarmee komen zijn volgende hoofdstukken enigszins op losse schreeven te staan.

Temeer wanneer we nog een 2de punt signaleren. De heer Wemelsfelder is opgegroeid in de wereld der ambtenaren, waarna hij hoogleraar in Eindhoven is geworden. Dat blijkt uit zijn boek. In verschillende hoofdstukken passeren al die mensen de revue die in het wereldbeeld van de ambtenaar voorkomen (vakbondbestuurders, ambtenaren, politici, parlementariërs), of in dat van de hoogleraar. Maar waar zijn in deze „nieuwe wereld” de ondernemers als leiders van de bedrijven, de arbeiders in de fabrieken, de winkeliers, de boeren, kortom, al die mensen die tezamen het bedrijfsleven vormen? Zij worden a.h.w. achter de coulissen gehouden. Hun enige taak in de „nieuwe wereld” is te zorgen dat het nationaal inkomen stijgt. Kennelijk gaat dat probleemloos. Het merkwaardige is dat deze groepen de grote kermisanten van de economie beheren. De amb-

tenaren, hoogleraren, parlementariërs etc. staan op de rand van het terrein. Hoe kan men van daaruit de kermis overzien? Zitten de ficties alléén daar? of zelfs voornamelijk daar? Is datgene wat de auteur hier schetst — indien allemaal waar — wel zo belangrijk, voordoen. De visie die hij geeft is die van de kermisgast, die slechts met het kleine goed meedeed. Hij heeft wat gevist en is wat aan het prijschieten geweest, maar bij de botsautootjes van de boeren, in de griezeltent der middenstand en in het carroussel van de industrie is hij niet geweest.

Daardoor is het boek zéér eenzijdig. Er is — om in de door de auteur gebruikte terminologie te blijven — een zekere bewustzijnsvernaauwing, met alle voor- en nadelen van dien. Bij het laatste hoofdstuk aangekomen, bemerkt men dat het onze kermisgast begint te duizelen. Hij begint door de slaan. Teveel zure bommen had hij geslikt. Bij het econometentje aangeland willen ze hem zoete koek en stroopwafels geven, maar hij grijpt, neen, niet zijn wapen, doch probeert te gooien met wiskundeballen en dotten statistische analyse. Het meewarig commentaar: „geef 'm toch een grote dosis ceteris paribus pillen, dan wordt 'ie wel weer helder”.

H. W. de Jong.

PERSCHOUW

In memoriam ds Vink

Het Calvinistisch Jongelingsblad wijdde een speciaal nummer aan de nagedachtenis van ds Vink. De artikelen die er in zijn opgenomen zijn warm en echt. Ze getuigen ook zonder het te zeggen van een oprechte waardering en hartelijke gemeenschap. Men proeft het bij het eerste lezen: de schrijvers en de overledene waren verbonden door christelijke broederschap en vriendschap. Het woord is niet te zwaar: ze hadden ds Vink lief. Daarom, en ook omdat er een stukje belangrijke geschiedenis wordt verhaald wil ik hier een paar artikelen overnemen. Het eerste is van P. C. van Wijk en heeft tot opschrift „In trouw volharderen”.

„Voor ons is hij bij de doden. Hij is weggenomen uit de omgang met ons. Voor God is hij bij de levenden. Het wil zeggen, dat hij toch ook met ons voor God bij de levenden is.”

Deze woorden van Ds. Vink in ons blad van 23 maart 1962 over de toen juist 10 jaren tevoren overleden Prof. Dr. K. Schilder kunnen ons allen troosten, wanneer we in dit nummer van ons bondsorgaan onze overleden bondsvoorzitter herdenken.

Hij is niet meer bij ons. Dit was de betekenis van dat aangrijpende bericht op die eerste zaterdagavond van de maand juli. Hij is weggenomen uit de omgang met ons. Met deze droeve werkelijkheid hebben we te maken; een werkelijkheid, die we nog moeilijk verwerken kunnen, die slechts in het geloof kan worden beleefd.

In dit artikel wil ik iets vertellen over het leven van Ds. Vink en over wat me in de omgang met hem steeds weer heeft geboeid.

Jasper Vink werd geboren te Vreeswijk op 18 december 1900. Zijn vader had een bakkersbedrijf en als jongen heeft hij meermalen brood rondgebracht. Hij ging naar de Lagere School en daarna ging hij aan het werk. „Dóórleren” was voor hem niet weggelegd. Terwijl een vriend van hem, de latere Ds. W. Schouten (thans synodaal-Gereformeerd Predikant te Utrecht) naar het gymnasium ging, moest Jas Vink gaan werken. Hij werd mastenmaker. Als we bedenken, dat Vreeswijk een echt schippersdorp was, is dat niet zo vreemd. Hij ging werken in het bedrijf, waar zijn zwager, die nogal wat ouder was dan hij, ook reeds werkzaam was, nl. de Fa. Lenten. Daar leerde hij allerlei scheepsbenodigdheden maken; roeiriemen snijden, houten blokken maken, maar vooral masten maken. In dit werk is hij meer dan tien jaren bezig geweest. En hij heeft dit werk steeds met plezier en plichtsbetrachting gedaan. Zijn vroegere werkgever is nog steeds vol lof over hem.

Toch bevredigde dit werk hem op den duur niet. Hij wilde zo graag verder leren. Hij wilde niet iets „méér” worden, maar wel iets anders worden. En 's avonds, als de twaalfurige dagtaak er op zat (van 6 of 7 uur 's morgens tot 6 of 7 uur 's avonds), ging Jas aan het lezen en leren tot diep in de nacht. Van zijn vriend, de

reeds genoemde Ds. Schouten, leerde hij de eerste beginselen van de vreemde talen. Daarnaast had hij ook een grote belangstelling voor letterkunde en niet te vergeten, het J.V.-werk. Vink is echt J.V.-er geweest en hij is het eigenlijk altijd gebleven.

Aan dat verenigingswerk, dat in zijn dagen over het algemeen van bredere opzet was dan tegenwoordig, heeft hij zich helemaal gegeven, als lid en spoedig als bestuurslid. Van de J.V. „Timotheüs” te Vreeswijk was hij geruime tijd secretaris en voorzitter en als bestuurslid van de Ring IJsselstein en Omstreken leerde hij weer andere vrienden kennen.

De vaak rumoerige politieke strijd van die dagen (1917 en later) lieten hem niet koud. Integendeel, hij reisde allerlei politieke vergaderingen af en debatteerde met andersdenkenden en was daarbij velen te glad af. Hij was daarbij volbloed antirevolutionair. Op de plaatselijke kiesvereniging hield hij als jongen reeds inleidingen.

Jas Vink was een stille jongen; hij was ook intelligent en, naar het oordeel van een onderwijzer, die hem een aantal jaren elke zaterdagavond lessen gaf, buitengewoon taalbegaafd. Deze taalbegaafdheid kwam tot uiting in een geheel eigen stijl van spreken, zoals we die zo vaak hebben kunnen bemerken.

Bij alles wat hij deed, had hij slechts één begeerte: dicht bij de Here blijven. Ook in zijn jeugd heeft hij de Here gediend met zijn ganse hart. Op 14 oktober 1923 deed hij belijdenis van zijn geloof in de Gereformeerde Kerk te Vreeswijk.

In die jaren hadden zijn plannen voor de toekomst reeds vaste vormen aangenomen. Hij wilde predikant worden. Hij ging studeren voor het Staatsexamen. Met een ongelofelijke krachtsinspanning heeft hij zich aan deze zware studie gegeven. Het is een hele opgave geweest, maar dank zij de veelal belangeloze hulp van anderen wist hij door te zetten. Toen hij slaagde voor het Admissie-examen voor de Vrije Universiteit — een toelatingsexamen, dat gelijk te stellen was met het staatsexamen — moet dat een hele voldoening voor hem geweest zijn.

Zo ging Vink naar Amsterdam. De eerste jaren van zijn studie kon hij de kosten betalen uit hetgeen hij gespaard had in de voorafgaande jaren en het erfdeel van zijn vader. Daarna kreeg hij een beurs. Men had gezien wat er in Vink zat. Tussen haakjes: het ontvangen van een beurs was in die tijd niet zo gemakkelijk als vandaag. Er moest echt iets voor gepresteerd worden. Over de studententijd van Vink schrijft Ds. Visé wel meer. Dit wil ik er echter toch van zeggen: in deze studentenjaren is Vink gevormd tot wat hij later was. De predikanten S. G. de Graaf en D(irk) Sikkell hebben een grote invloed op hem gehad. Onder hun prediking heeft hij genoten. Hij heeft er de rijke betekenis van Gods Verbond door leren verstaan en met grote dankbaarheid kon hij hierover spreken. Degene die de grootste invloed op hem heeft gehad is echter Prof. Dr. D. H. Th. Vollenhoven geweest. Diens colleges heeft hij als het ware ingedronken en hij is er in zijn spreken en denken nooit meer los van gekomen. Wat meer zegt: hij is er altijd dankbaar voor gebleven en toen Vollenhoven zijn afscheidscollege gaf, was Vink onder de belangstellenden.

Samen met een andere kandidaat, de latere Ds. J. W. Tunderman — voor wie de weg naar de universiteit ook pas op latere leeftijd open ging — heeft hij de college-dictaten doorworsteld. Ook sprak hij er met anderen over. Met een onderwijzer, van wie hij vroeger lessen had ontvangen, nam hij de dictaten van Vollenhoven eveneens door en toen deze onderwijzer later Vollenhoven eens ontmoette en hem vertelde, dat hij met student Vink de Wijsbegeerte der Wetsidee, zoals de hoogleraar die had samengevat, had doorgenomen, antwoordde Vollenhoven: „Vink is één van degenen geweest, die de zaken goed dóór had en hij heeft het het beste gesnapt.”

Na het overlijden van Ds. Vink is in enkele bladen geschreven, dat hij o.a. gevormd werd door K. Schilder. Dat is niet juist. Toen Vink Schilder ontmoette en echt contact met hem had — dat was in een zeer rumoerige tijd (1943/44) — was hij reeds gevormd. Vink is altijd dankbaar gebleven voor de colleges van Vollenhoven en hij kon het nooit hebben, als hij dingen over de W. de W. las, die onjuist waren. In het C.J.B. van 22 maart 1963 schreef hij o.a.:

„Er zijn nog wel wat vrijgemaakten die zeer dankbaar zijn voor de reformatische inzichten die zij in de school van de leraren van de Wijsbegeerte der Wetsidee hebben meegekregen. Die school met haar fundamentele belijdenis van „Gods souvereiniteit voor elke kring” (zoals Prof. Vollenhoven het eens op college formuleerde).

Dankbaar ook voor de betekenis die de beoefening van deze wijsbegeerte gehad heeft voor de geschiedenis van de reformatie in de Gereformeerde kerken.”

Ik neem deze woorden van Vink niet over om een stukje polemieck te herhalen, maar omdat

we hier typisch met Vink te doen hebben, zoals hij was. Hij kon hartelijk lachen en tevens bedroefd zijn om hetgeen anderen in de laatste jaren schreven over de Wijsbegeerte der Wetsidee, in zoverre deze schrijvers er blijk van gaven er, in tegenstelling tot Vink, niets of weinig van gesnapt te hebben.

Vink was niet alleen dankbaar voor het werk van Vollenhoven aan de V.U.; ook over de andere hoogleraren kon hij met dankbaarheid spreken. Hij heeft zich nooit geschaamd aan de V.U. te hebben gestudeerd. Hij is er tot aan zijn dood dankbaar voor gebleven. Wanneer in gezelschap soms in afkeurende zin werd gesproken van de predikanten van de V.U. liet Vink maar uitpraten om op een gegeven moment te zeggen: „Hier zit dan zo'n slechte dominee." Het is voorgekomen, dat men dan nog niet geloven wilde, dat Vink toch echt een V.U.-leerling was.

In 1934 slaagde Vink voor het kandidaats-examen en in oktober van dat jaar werd hij hulpprediker te Bunschoten-Spakenburg. Daar heeft hij een begin mogen maken met het werk, dat hij begeerde te doen. Een half jaar is hij hier werkzaam geweest. Op 14 april 1935 werd hij te Hoek in het ambt bevestigd door Ds. Groeneveld van Terneuzen. Zijn vriend Tunderman werd omstreeks diezelfde tijd predikant te Vrouwenpolder. Ze woonden dicht bij elkaar en hebben veel contact gehad.

Hierboven schreef ik, dat Vink altijd dankbaar is geweest voor hetgeen hij aan de V.U. heeft geleerd. Dat wil niet zeggen, dat hij alles critiekloos overnam. Zeker niet. Reeds in 1936 begon hij voor de Mannenvereniging te Hoek een toelichting te geven op de door Prof. Hepp naar voren gebrachte gedachten. Hij wilde de gemeente het Verbond laten zien. Zijn prediking is Verbondsprediking geweest. Wat hij schreef als inleidend woord op de uitgegeven Catechismuspreken van Ds. J. W. Tunderman ('t Beginsel der eeuwige vreugde, deel I, Goes 1949) zou ook van hem zelf gezegd kunnen worden. Laten we even hem zelf laten spreken:

„Hij kende den Heere in Zijn Verbond en hij geloofde dat ook door de ervaring van den vloek heen dit Verbond toch bevonden zou worden een eeuwig Verbond te zijn. Een Verbond waarin Jezus Christus heel de toekomst en dus ook al de vreugden van den nieuwen hemel en van de nieuwe aarde verbindt aan dit leven van nu. Dat Christus ook heden een geschiedenis maakt waarin Hij dit leven verlost van den vloek. Met die verlossing, die in Christus Jezus is, krijgen wij hier in onze concrete situatie te doen. Dat was hem tot een beginsel van eeuwige vreugde.”

Zo heeft Vink zijn predikambt verstaan. Zo heeft hij Gods Woord gebracht in Bunschoten-Spakenburg, Hoek, Berkel en Amersfoort.

In Berkel werd hij in het ambt bevestigd door zijn vriend Ds. W. Schouten op 5 maart 1939. De zeven jaren, die hij hier heeft gearbeid, hebben hem één gemaakt met Berkel. Hij is Berkel nooit vergeten en kon met alle warmte, die in hem was, over deze gemeente spreken. De heer Haak vertelt over deze Berkelse tijd wel meer. Het was de tijd van de bezetting, de tijd van de illegale arbeid, de zorg voor de vele onderduikers (ongeveer 250). Het was ook de tijd van de kerkstrijd, de strijd om de waarheid, het bewaren van de waarheid. Het lag geheel in zijn lijn, dat hij aan de goede kant stond in de kerkelijke strijd. Het Verbond Gods was in geding. Hij zag het als een groot gevaar, dat aan de gelovigen de zekerheid van Gods Verbond werd ontnomen. En toen hij in Amersfoort kwam, na er op 7 april 1946 door zijn voorganger Prof. B. Holwerda bevestigd te zijn, is hij in woord en daad altijd aan die Vrijmaking getrouw gebleven.

De Vrijmaking was voor hem geen werk van mensen. Het was voor hem geen vraag, of die uit God of uit mensen was. Zeker, hij erkende wel de zonden van hen, die bij de Vrijmaking betrokken waren, maar

„zo is het ook met de vrijmaking der kerk waar de Heere ons in ons geslacht bij betrokken heeft. Daar moeten we dankbaar voor willen blijven. Omdat het uit den Christus was. Die Zijn eigen werk met Zijn kerk in stand houdt. Die haar wilde bewaren op den weg waarop Hijzelf in Zijn Geest tot een Leidsman wil zijn. De weg die voor de kerk de weg des levens is. De weg waarop zij leven kan en leven zal. Leven van de genade des Heeren.” (C.J.B. 11 september 1953).

Leven van de genade des Heren. Dat was voor Vink de Vrijmaking.

Dat was zijn blijdschap en dat wilde hij ook de blijdschap voor allen doen zijn. Hij sloot daarom zijn ogen niet voor de moeiten, die in onze kerken openbaar werden. Op 6 februari 1959 schreef hij hierover:

„Die dankbaarheid en die vreugde, dat kunnen we gerust zeggen, is in gevaar. Door wat er zoal in de vrijgemaakte kerken gebeurt en onder vrijgemaakte mensen mogelijk blijkt te zijn. Er zijn deswege ook bedrukte jonge harten.

Wanneer de Zoon van God in Zijn kerkwerk een Bron van blijdschap en van dankbaarheid wil zijn, dan moeten wij van ons kerkwerk geen bron van narigheden maken. We moeten niet

zelf oorzaken scheppen, waardoor de dankbaarheid en blijdschap wordt aangetast.”

Vink wilde blij zijn met het werk van de Here Jezus Christus en hij kon het zo slecht hebben, als mensen elkaar die blijdschap gingen ontnemen. Hij kon het ook niet hebben, als mensen méér uit Gods Woord trachten te halen dan er in zit. Daar kon hij heilig verontwaardigd over zijn. Ik denk aan hetgeen hij schreef in het C.J.B. van 20 juni 1958 n.a.v. een enkele maanden daarvoor verschenen brochure:

„Voor ons ligt het in de lijn van het Amersfoortse Congres om in de leiding aan het verenigingswerk de jongens het leven te leren ingaan met de steun van de Waarheid van het Woord Gods.

En hoe we dat doen, dat geven we rustig aan het oordeel van ons Gereformeerde kerkvolk over. Zoals dit volk in het licht van het Woord ons werkmateriaal beoordelen kan.

Geen „prizipieën-reiterei”, met alle bovengeschreven bindingen die daaraan verbonden zijn, maar heel eenvoudige onderwijzing van wat de Heere ons als de waarheid heeft geopenbaard, dat is voor ons, ook in ons bondswerk „in trouw volhardens”.

Er is ook een vrijheid van kinderen Gods. Niet een vrijheid boven het Woord uit. Maar daarom ook geen gebondenheid boven het Woord uit.”

Daarom dus „geen principiën-makerij, maar een staan in de eenvoudige gehoorzaamheid, die in de historische situatie de mogelijkheden aangrijpt die de Heere geeft als een weg waarlangs we in trouw aan Zijn Woord kunnen volhardens.”

Deze „prizipieën-reiterei” zag Vink als een aantasting van de vrijheid, die door de Vrijmaking herkegen werd. Hij is er door bedroefd geweest, steeds weer als hij symptomen ervan ontdekte.

Hij wilde trouw blijven aan hetgeen van de Here werd ontvangen. En het heeft hem geweldig aangegrepen, toen hij van ontrouw werd beschuldigd inzake de gegeven leiding aan het jeugdwerk. Zijn openingswoord op de Bondsdag te Enschede onder de titel „Hou Koers” — de ouderen zullen zich deze buitengewoon mooie bondsdag nog wel herinneren — was er het bewijs van. Zelden hebben we Vink — zo noemden we hem kortweg onder elkaar — zo in vuur gezien.

Misschien zijn er lezers, die niet goed begrijpen waarom ik over deze vervelende gebeurtenissen hier schrijf. Beslist niet, omdat ik het prettig vind hieraan te herinneren. Ook niet omdat ik met de vinger wil wijzen naar bepaalde mensen. Dat zou niet zijn in de geest van Vink. Hij kon vergeven en tevens vergeten. Ik wil echter iets laten zien van Vink, zoals we hem hebben gekend en dan is het niet mogelijk geheel voorbij te gaan aan de moeiten, die er in ons jeugdwerk zijn geweest. Wat zijn we juist temidden van de narigheden heel dicht bij hem gekomen. Wat heeft hij zich juist toen aan ons laten zien, zoals hij was. Hij heeft er onder geleden, meer dan velen hebben vermoed. Maar terwijl hij er vast van overtuigd was, dat de onder zijn leiding bewandelde weg juist was, is hij nimmer hoogmoedig geweest. Zoals hij tijdens de laatste zitting van de Generale Synode Psalm 131 las, zo is het voorgekomen, dat hij als bepaalde moeilijke beslissingen moesten worden genomen of genomen waren, ging lezen Psalm 139 en dan in het bijzonder het laatste vers beklemtoonde:

„Zie, of bij mij een heilloze weg is, en leid mij op de eeuwige weg”.

Kijk, dat was Vink. Hij kon onrecht verdragen. Juist daarin is hij groot geweest en onvergetelijk voor hen, die hem zo hebben leren kennen. Maar steeds ook zag hij het gevaar bij zich zelf een heilloze weg op te gaan. Dat wilde hij niet. Daarvoor wilde hij bewaard worden. Daarin wilde hij trouw blijven.

Vink heeft geleden onder de kerkelijke moeiten. Het is voor hem een groot raadsel geweest, dat mensen elkaar soms zo slecht kunnen behandelen zonder het goed te maken. Kort voor zijn sterven sprak hij hier nog over. Hij kon er niet mee klaar komen.

Hij is echter ook kinderlijk blij, gelovig blij, geweest met het feit, dat de verhouding tussen de beide jeugdbondbesturen weer geheel in orde is gekomen. Hij heeft er veel voor gebeden. De Here heeft zijn bede nog bij zijn leven willen verhoren.

Er is nog veel meer te schrijven over Ds. Vink. Nog één ding wil ik noemen. We hebben hem leren kennen als iemand, die altijd gewoon deed. De wijze, waarop hij iemand kon gelukwensen in verband met een blijde gebeurtenis had geen enkele imitatie in zich. En ook in het meeleven met hen, die in droefheid waren, was hij zo helemaal echt. Hij was geen man met show. Hij had trouwens geen show nodig om indruk te maken.

Zo willen we aan hem blijven denken. We willen hem in gedachten houden zoals hij ge-

weest is. We hadden hem nog zo graag hier gehouden, maar de Here nam hem weg. Ook van hem geldt echter hetgeen hij neerschreef in zijn schets bij artikel 37 van de Geloofsbelijdenis:

„Want de gelovigen en uitverkorenen zullen gekroond worden met heerlijkheid en eer. Zij zullen genade en eer ontvangen. Hier in de wereld hebben zij met tranen gezaaid, ze zullen met gejuich mogen maaien.

Hier in de wereld hebben zij samen gewoond en geleefd met de goddelozen. Die hen menigmaal gekweld en verdrukt hebben. De rechtvaardigen hebben in deze wereld ook in veel dingen hetzelfde ervaren als de goddelozen. Moeiten en ziekten en teleurstellingen; smart en verlies ook wanneer de oordelen Gods over de wereld kwamen.

Maar in de dag van de wederkomst van Christus zullen „de kinderen Gods geopenbaard worden” (Romeinen 8 : 19).

Zij zullen, als kinderen Gods, naar voren gehaald worden. In het licht gezet worden. Dan zal het voor iedereen duidelijk zijn, dat zij, bij alles wat zij moesten meemaken, toch kinderen Gods waren. Dat God hen toch in liefde kende. En dat God voor hen alle dingen heeft doen medewerken ten goede.”

We zullen Vink niet nadoen; we zullen hem wel navolgen, zijn geloof, zijn trouw. En in dat alles is onze hoop op de Here (Ps. 39 : 8).

Het tweede, een woord recht uit het hart is van C. Huizinga. Deze zette boven wat hij schreef de fijne en diepe woorden: „Wijlen wij”:

Nu is het moeilijk om woorden te vinden die niet alleen maar woorden zijn. De woorden komen tegenwoordig zo vlot en de leestafels liggen vol met bijzondere nummers: herdenking van deze persoon en van dat feit. Het heeft geen zin die woordenstroom te verbreden en zo ook water naar de zee te dragen. Wij leden een groot verlies. Wie nu de moeite van de woorden niet kent, mag zich afvragen of hij oprecht is. Of hij werkelijk leed.

Wat willen wij met dit nummer van het C.J.B.? Uitdrukking geven aan het mooie van een jarenlange omgang, die afgebroken werd. Voor onszelf is dat wellicht een vorm van willen bewaren wat ons ontnomen werd. Tegenover de lezer die Ds. Vink misschien niet zo goed heeft gekend als wij, is het een willen getuigen, en willen zeggen, om het medeleven.

Want wij hebben een broeder en vriend verloren.

Die wij, dat zijn allereerst de leden van het moderamen en daarna ook de leden van het bestuur van onze bond.

Wij dachten, dat in dit nummer van ons blad die persoonlijke en nauwe band ook een plaats mocht hebben.

Want al ontsproot de band die wij hadden aan Ds. Vink aan de organisatie van onze bond, al was hij voorzitter van het bestuur, onze verhouding was niet formeel maar personaal.

Het is in onze keiharde, formalistische, verorganiseerde samenleving een wonderlijk ding, wanneer binnen het raam van een organisatie zulke tere en vriendschappelijke verhoudingen groeien als wij hebben gekend. Niet maar tussen een enkele in onze kring en Ds. Vink, maar tussen hem en een ieder in die bestuurskring, die wat langer „meeliep”. Zulke verhoudingen worden nu eenmaal hierdoor gekenmerkt dat zij tijd behoeven om te groeien. In onze kring leefden wij. Men moet iets ervaren hebben van de onpersoonlijke hardheid, die in organisaties kan bestaan, om de zin van dit woord in dit verband te vatten.

Juist omdat wij zo leefden, snijdt de dood van Ds. Vink zo diep in. Door zijn sterven is een levende verhouding gestorven. Voor ons „wij” moeten wij nu wijlen schrijven.

Hoe dat allemaal zo heeft kunnen zijn?

Wij denken dat het Ds. Vink gegeven was voor ons levend te maken dat principe, waarvoor wij sedert de vrijmaking eindeloos geschreven en getwist hebben: de gereformeerde organisatie als gemeenschap van heiligen.

Voor Ds. Vink was de bond de jeugd der kerk. In de organisatie moet je de mensen zien, was hij gewoon te zeggen.

In de christelijke organisatie zag en zocht hij de broederschap.

Voor hem was ons bondswerk kerkewerk. Niet zo, als zou de kerk een het christelijk organisatorisch leven overwoekerend instituut zijn. Voor Ds. Vink was de kerk wel institutioneel, maar niet allereerst instituut.

In de kerk zag hij de broeders, in de gereformeerde organisatie eveneens. Daarom leed hij meer dan anderen, wanneer hij gedwongen was toe te zien en soms ook moest ervaren, hoe broederlijke verhoudingen door de zonde kunnen worden geschonden, onmenselijk.

Dan kon hij niet goed meer spreken. Kinderlijke mensen zijn kwetsbare mensen. En wij zullen Gods Rijk niet zien, indien wij niet geloven als de kinderen.

In onze neurotische tijd is het een weldaad van de Here, zulk een vriend gehad te hebben.

Een vriend die eenvoudig, kinderlijk blijmoedig kon zijn.

Soms lijkt het wel of wij, meegevoerd in de stroom van onze tijd, ons in toenemende mate verheugen over ons in toenemende mate vastgelopen zijn. Wie kennis neemt van wat er gesproken en gespeeld wordt, neemt kennis van een eindeloze registratie van ellende, bedrog en verlatenheid, de weg naar het einde.

De wil tot verlossing en uitzicht openbaart zich dikwijls in vals heroïsme en verheerlijking van geweld.

De organisatorische maatregel is onmisbaar in de onpersoonlijk wordende dwangcultuur.

Wee de kinderen, de argelozen en onbevengenen als de tijdgeest zichtbaar wordt in de kerkelijke samenleving.

Ds. Vink dacht niet in termen van macht en van getal. Hij schoof niet en wilde liever niet geschoven worden. Hij was geen partij-man. In de situatie van de dag zocht hij geen invloedrijke positie, maar christelijke verantwoordelijkheid.

Hij wilde dienen in al zijn ambten.

Hij was het, die de doelstelling van onze bond formuleerde als een werkzaam zijn terwille van de dienst die God van ons eist. Zijn en onze belijdenis had hem dat zo geleerd.

De kern van het methodiekvraagstuk vatte hij samen in de woorden: „Wat zegt de Schrift over...?” Dat was voor hem de vrijmaking van het jeugdwerk.

Hij verafschuwde alle niet-levende constructie. Vóór de vrijmaking en daarna.

Het principe van de vrijmaking was voor hem geen constructie, maar het levende Woord, de vrijmaking zelf geen organisatie, maar gave. Wij hebben ons nooit vrijgemaakt, maar we waren het op een dag, zo zei hij eens.

Dicht bij het Woord, dicht bij de kerk en een liefdevol oog voor de jeugdige broederschap — van die nieuwe gehoorzaamheid heeft hij ons het begin laten zien.

Geen mens leeft als individu. Ook Ds. Vink niet. Hij leefde in de menselijke verhoudingen en verbanden, waarin de Here hem gesteld had.

Ook met ons.

In die levensverhoudingen is hij gestorven. Daarin zal hij ook opstaan.

Zo zullen wij leven al zijn wij ook gestorven.

Een man over wie men na zijn dood deze dingen zeggen kan was een gelukkig, of beter gezegd, een begenadigd mens, die niet tevergeefs heeft geleefd.

C. V.

INGEZONDEN

TWEDE ANTWOORD AAN Dr. HERMAN RIDDERBOS

Men kan over een bepaalde zaak niet eindeloos blijven discussiëren. Maar enige repliek op het antwoord dat professor Herman Ridderbos in het „Gereformeerd Weekblad” van 17 juli j.l. op mijn „Ingezonden” in dit blad gaf, lijkt mij niet overbodig. Mijn opponent vindt dat ik het mij te gemakkelijk heb gemaakt. Ik herinnerde nl. aan het aandeel dat prof. Ridderbos had in de bestending van de tuchtbesluiten van 1944 ter synode van Lunteren in dit voorjaar. Máár, zegt Ridderbos, dat is geen vergelijk: zijn bezwaar was dat ik mede leiding gaf aan een tuchttoefening,

„die geen ander object had dan dat iemand (ds. van der Schaft) vond, dat er na 1959 met onze kerken gepraat moest worden en die van mening was, dat men in afwachting daarvan niet eenvoudig door kon gaan aan de leden van onze kerken onverzwaakt de eis tot vrijmaking te stellen. Dat toch was de „zonde” van ds. van der Schaft en dáárvoor werd hij afgezet.

Als dr. Bremmer nu zou kunnen aantonen, dat ik op mijn beurt, hetzij nu of in het verleden, ooit met een tuchtperiode heb ingestemd van een zodanige inhoud en een zodanige strekking, zou hij gelijk hebben mij thans het recht van kritiek op zijn handelwijze te ontzeggen”.

Mijn opponent omschrijft hier de procedure van der Schaft wel zeer oppervlakkig. Het ging er niet om dat ds. van der Schaft vond dat met de synodale kerken gepraat moest worden na 1959 (dat vond ik ook): de zaken lagen fundamentele. Ds. van der Schaft was van oordeel dat door het besluit inzake de terzijdestelling van de Vf. de leereenheid tussen de synodale en de vrijgemaakte kerken hersteld was. Hij zag vervolgens tussen de D.K.O. en de H.K.O. geen principieel verschil, en hij was van oordeel dat na een goed christelijk gesprek de tuchtvonnissen van 1944 aan de Here konden worden overgelaten. Dat komt — kort samengevat — hierop

neer: volgens ds. van der Schaft waren er geen objectieve veranderingen meer om tot hereniging met de synodale kerken te komen. Alles hing verder af van de geest waarin met elkaar gesproken werd. Ds. van der Schaft eiste voor zichzelf de vrijheid op dit gevoelen in zijn pastorale arbeid — zij het met wijsheid — uit te dragen.

Prof. Ridderbos moet kunnen begrijpen dat dit standpunt onherroepelijk tot moeilijkheden leiden moest met een vrijgemaakte kerkeraad, die van oordeel was dat er nog wél objectieve veranderingen waren om tot vereniging te komen. De synode zegt het zo in haar besluit en dat rust op de feiten: ds. van der Schaft „heeft de gemeente niet op de rechte wijze gebouwd, maar in grote onrust en verdeeldheid gebracht, zodat zelfs het huisbezoek stagneerde en lange tijd het Heilig Avondmaal niet gehouden werd”. De kerkeraad van Murmerwoude wilde beslist niet het onderste uit de kan hebben. Zo zegt het synodebesluit wat betreft de nening van ds. van der Schaft dat door de terzijdestelling van de Vf. de leereenheid hersteld was: „In deze voor hem zo moeilijke situatie heeft de kerkeraad met grote wijsheid en tegemoetkomendheid jegens ds. van der Schaft gehandeld. Hij heeft diens gevoelens, dat hij vanwege de „terzijdestelling” van de z.g.n. Vervangingsformule niet meer kon oproepen tot vrijmaking van leeruitspraken, ontzien en dit niet van hem geëist.”

Predikanten vallen niet buiten de kerkelijke tucht. We staan hier voor een geval dat een predikant, terwille van de door hem nagestreefde vereniging met een andere kerkgemeenschap, zich losmaakte van de ambtelijke samenwerking met zijn kerkeraad en de gemeente in grote verwarring bracht. Moet een kerkeraad dan maar lijdelijk toezien? Ik versta heel goed dat hier grote moeilijkheden liggen. Ik ken ze persoonlijk uit de praktijk. Het kán tussen een predikant en zijn kerkeraad soms geducht spannen, vooral als een predikant perspectieven ziet op het punt van het helen van breuken met andere kerkgemeenschappen, die zijn kerkeraad niet ziet. Dan wordt de vraag echter klemmend: hoe houden wij elkaar vast? De kerkeraad mag de predikant geen zwaarder last opleggen dan de Here in zijn Woord, de predikant van zijn kant moet voor ogen houden, dat hij herder over héél de gemeente is en dat hij zijn persoonlijke idealen niet mag doorzetten ten koste van de verscheuring van de gemeente. Het is mijn overtuiging die ik uit de stukken en uit de gesprekken met de betrokkenen te Murmerwoude gekregen heb, dat men de kerkeraad daar niet kan verwijten zijn predikant te zwaar te hebben belast. Men kan deze broeders moeilijk kwalijk nemen dat zij opkwamen voor wat zij zagen als het onaanvaardbaar minimum voor de samenwerking in de ambtelijke arbeid, wilde men tenminste in Murmerwoude als vrijgemaakte gemeente voortbestaan.

Mij dunkt: er is dan ook een heel verschil tussen deze tuchtprocedure en die uit 1944. Hier hebben wij te doen met een predikant die door zijn kerkeraad werd geschorst na lange gesprekken en veel pogingen uit de moeilijkheden te komen. De classis heeft zich, vóór het tot afzetting kwam, eveneens tot het uiterste ingespannen om het ergste te voorkomen. De generale synode deed tegelijk met de afwijzing van het bezwaarschrift van ds. van der Schaft een klemmend persoonlijk appél op hem om weer terug te keren tot zijn ambtelijke dienst. De kerkeraad verklaarde zich bereid hem opnieuw als predikant te willen ontvangen indien er weer een gemeenschappelijke basis voor de ambtelijke arbeid kwam. In 1944 ging het toch wel anders. In welk een bliksementempo werd vrijwel de gehele kerkeraad van Kampen door de generale synode geschorst en afgezet? Hoe snel werd de kerk van Bergschenhoek afgesneden? De tuchtprocedure-K. Schilder speelde zich af tussen maart en augustus 1944 en niet op initiatief van de kerkeraad van de betrokkene maar van de generale synode. Bovendien werd de zaak van der Schaft op diens eigen verzoek in het publiek behandeld, de pers had vrije toegang. De tuchtprocedures uit 1944 speelden zich af achter gesloten deuren. In feite vinden de moeilijkheden waarvoor wij als vrijgemaakte kerken in de zaak van der Schaft stonden, hun wortel en oorsprong in de ellenden van 1944.

Er is nog een tweede punt in het antwoord van prof. Ridderbos dat om beantwoording vraagt: de kwestie ware en valse kerk. Ik had geschreven dat prof. Ridderbos op dit punt een karikatuur van onze synode maakte. In antwoord hierop schreef prof. Ridderbos:

„Misschien zal dr. Bremmer vragen: maar waar heeft onze (vrijgem.) synode dan gezegd, dat zij de ware kerk vertegenwoordigt en dat gij (geref.) de valse zijt? Mijn tegenvraag zou zijn of de kerkeraad van Murmerwoude dan soms niet op grond van art. 27-29 N.G.B. heeft gehandeld, teksten heeft aangehaald volgens welke de vrijmaking op één lijn moet geplaatst met de uitleiding uit Egypteland en of ds. van der

Schaft zich dan soms niet tevergeefs tegenover **deze** beslissingen op de synode heeft beroepen”.

Vandaar deze verklaring van mijn opponent:

„Daarom acht ik het buiten de realiteit, wanneer dr. Bremmer het wil doen voorkomen, dat ik mij aan slechte karikaturen zou schuldigen maken”.

Mijn antwoord is: wie bracht in deze procedure art. 28 N.G.B. in het geding en hoe kwam het dat de kerkeraad dit artikel noemde? Het synodebesluit geeft daarop dit antwoord: ds. van der Schaft klaagt „dat hangende zijn procedure zulk een ingrijpende uitspraak over de toepassing van de artt. 28 en 29 wordt gedaan. Maar de procedure is juist **daarover** op gang gekomen! Vanwege **zijn** „toepassing” van art. 28 N.G.B., vanuit zijn oordeel over de concrete kerkelijke situatie is de kerkeraad met zijn predikant gaan handelen. Wat ds. van der Schaft betoogt, komt hierop neer, dat hij in zijn beschouwing en handelwijze niet aan een andere beoordeling is onderworpen”. Ds. van der Schaft wilde van zijn kerkeraad de verklaring dat hij niet in strijd was met art. 28 N.G.B. bij zijn ijveren voor hereniging. Had de kerkeraad deze verklaring gegeven, dan was daarmee in principe de vrijgemaakte kerk te Murmerwoude ontbonden. Het ging om de principiële vraag of eigen vrijgemaakt kerkelijk leven voor God nog verantwoord was na 1959 of niet. De predikant meende het laatste, de kerkeraad deelde dit inzicht niet en zodoende werd art. 28 N.G.B. in het geding gebracht. Daarom was het hier geen kwestie van absolutisme, evenmin heeft de synode de vrijgemaakte kerk als de enige ware gesteld tegenover de synodale kerk als de valse. De commissie heeft juist tegen zulke uitspraken gewaakt. Maar wél meende de kerkeraad van Murmerwoude en de meerdere kerkelijke vergaderingen die met deze zaak te doen kregen, dat de artt. 27-29 N.G.B. geen museumstukken zijn en dat zij ter sprake kunnen komen als het gaat om de vraag of eigen kerkelijk leven verantwoord is voor de Here. En dat een kerk Schriftplaatsen aanvoert om haar bestaan te legitimeren kan toch onder gereformeerden geen misdaad zijn. Men kan dit Schriftbewijs stuntelig of niet verantwoord vinden: de zaak zelf van het beroep op de Schrift ter vindicering van eigen kerkelijk leven is sinds de grote reformatie onder ons gebruikelijk geweest.

Ik kom tot het slot van prof. Ridderbos' artikel. Daarin slaat hij een persoonlijke noot aan:

„Wat ik van het „vlees van ons vlees en been van ons been” schreef, was daarom wel gemeend, al zijn er mensen die dit van mij niet willen geloven. Het is ook niet waar, dat ik dáárover dan weer zo „ruw en wrang” zou schrijven. Waar ik (ik erken het) wrang over ben, is over dit kwaad van het absolutisme, dat het gezonde vlees en been van de vrijgemaakten verkankert”.

Tenslotte vraagt hij of ik wel kan onderscheiden:

„de spijt en het verdriet over hetgeen zich in onze levenstijd al verder van ons schijnt te verwijderen: de eendracht en de verzoening die wij nodig hebben en die, als wij er goed over dachten, onder ons bereik zou liggen, ondanks alles wat in het verleden geschied is?”.

Ik neem tenvolle aan wat Herman Ridderbos hier schrijft. Ik weet dat hij ons vrijgemaakten, bij alle kritiek die hij op ons heeft, een goed hart toedraagt. Ergens ráken wij elkaar. Dat gaf mij mede volle vrijmoedigheid destijds om aan de „toenaderingspogingen” mee te doen. Ik ben nog altijd dankbaar dat de Vf terzijde is gesteld. Maar daarmee zijn we er niet. De zaak is niet in orde te brengen met formele besluiten alleen. Dat is de grote moeilijkheid die er tussen ons en de Geref. Kerken (syn.) ligt. Onze synodale broeders kunnen ons maar zo moeilijk begrijpen, en dat is ook al weer begrijpelijk. Zij begrijpen niet dat onze kerken niet zonder meer reageren op de uitnodigingen tot samenspreking en niet in een hoerastemming verkeerden na 1959. Dat komt omdat zij het wezenlijke van onze strijd niet begrijpen en misschien niet kunnen begrijpen, doodeenvoudig omdat zij het zelf niet hebben meegemaakt. Wij zijn twintig jaar geleden in Nederland voor een concrete zaak gaan staan: de zaak van een kerk die gebonden is alleen aan Gods Woord en de drie formulieren van enigheid. Wij zijn gaan staan voor het recht van hen die toen geschorst en afgezet werden en voor een kerkrecht waarbij **dit** niet meer mogelijk zou zijn. Schilder en Greijdanus en vele anderen (en wij als jonge dominees, nog maar net in het ambt) gingen door het vuur om de kerk niet te laten binden aan het „houden voor wedergeboren”, waar naar ons besef heel de Kuyperiaanse theologie en aera aan vast zat. We zijn nu in 1964: twintig jaar later. Van dat „houden voor wedergeboren”, waar toen alles

om draaide, is niets meer over. Via de Vf 1946 en de terzijdestelling 1959 werd het geliquideerd. Ergens hebben wij gelijk gekregen. Maar alles wat toen aan tuchtprocedures over ons werd uitgesproken en uitgevoerd, bleef tot op de huidige dag gehandhaafd. Wij zijn en blijven, ook volgens 1959, brekers van onze belofte bij het ondertekeningsformulier gegeven. Ons kerkrecht blijft veroordeeld en verworpen. Van enige erkenning van onze strijd is geen sprake. Dominees die bij ons weglopen worden zonder meer aan de andere kant geaccepteerd, alsof wij een kerk zijn waar een fatsoenlijk christen het eigenlijk niet kan uithouden. Zolang in de werkelijke verhoudingen tussen de synodalen en ons geen verandering komt, helpen allerlei besluiten weinig. Ds. van der Schaft had vóór hij de vrijgemaakte kerken verliet reeds het geloof in haar zin en roeping verloren. Ondergetekende heeft dat, bij alle kritiek op vrijgemaakte mensen en situaties, niet. Daarom nam hij verantwoordelijkheid voor de synodale besluiten inzake ds. van der Schaft en schreef hij dit artikel. Misschien kunnen prof. Ridderbos en ik later dit gesprek nog eens voortzetten.

Enschede.

R. H. Bremmer.

Expositie**„VIS-À-VIS, - EEN KERK IN ONTWERP”
in het Bouwcentrum te Rotterdam.**

Zoals bekend heeft de Prof. Dr. G. van der Leeuw-Stichting ter gelegenheid van het tienjarig bestaan van de Stichting in 1964 en in overleg met het Instituut Kerk en Wereld, een aantal architecten de opdracht verstrekt om een „kerk in ontwerp” te maken.

De beoordeling van de ontwerpen werd in handen gelegd van een jury.

De zes ontwerpen, die naar aanleiding van deze opdracht tot stand zijn gekomen, zullen — na reeds eerder dit jaar in Amsterdam en Driebergen te zijn tentoongesteld — van **16 september t/m 7 november a.s.** in het Bouwcentrum te bezichtigen zijn.

**VERANTWOORDING GIFTEN KERKWERK
ITALIË**

Sinds de laatste verantwoording kwam nog het volgende binnen:

J. L. te K. f 2.50; L. J. v. d. H. te R. f 10.—; J. L. te K. f 2.50; C. L. v. d. G. te V. f 10.—; D. G. H. te R. f 5.—; J. W. H. te V. f 6.—; J. L. te K. f 2.50 — totaal f 38.50; totaal inclusief vorige verantwoordingen f 5583.23.

Geleidelijk aan zullen wij allen wel weer van onze vacaties zijn teruggekeerd en onze arbeid hebben hervat.

Binnenkort hoop ik mijn artikelen over de Waldenzen in ons blad voort te zetten, terwijl het mij steeds een groot genoegen zal zijn, om Uw giften voor dit mooie werk te blijven ontvangen en verantwoorden.

P. Groen.

KERKNIEUWS

Beroepen te Murmerwoude (bij accl.): G. Mulders te Ulrum;
te Stadskanaal: A. G. Versteeg te Emmeloord.

Aangenomen naar Terneuzen: K. D. van Dijk te Musselkanaal.

Intrede Ds J. Geersing. Op 6 sept. j.l. deed Ds J. Geersing, gekomen van Zuidwolde (Dr.) intrede in zijn nieuwe gemeente Rouveen. Na bevestigd te zijn door zijn schoonvader Ds P. K. Keizer met een preek over Openb. 3 : 7-13, verbond Ds Geersing zich aan de kerk van Rouveen met een predikatie over Ps. 95 : 7 (slot). De waarnemend praeses, br. Brakke riep Ds Geersing een hartelijk welkom toe. Dit geschiedde evenzo door de consulent Ds J. de Feyter van Berkum en burgemeester mr. H. Haverkamp.

Intrede kand. M. Heemskerk. Na bevestigd te zijn door Ds J. v. d. Haar van Leiden met een preek over Ef. 4 : 11 verbond kand. M. Heemskerk van Leiden zich aan de gemeente van Zevenbergen met een preek over 1 Cor. 1 : 22-25. De classis Nrd.-Brabant-Limburg was vertegenwoordigd door een tweetal afgevaardigden van de kerk van Breda. Ook de burgermeester van Zevenbergen, de heer H. E. M. Schaminee, was aanwezig.

Intrede kand. J. J. Wildeboer. Na bevestigd te zijn door Ds J. Groen van Groningen met een preek over Joh. 3 : 29 en 30 deed kand. J. Wilde-

boer van Groningen intrede bij de Gereformeerde Kerk van Driesum c.a. met een preek over 2 Cor. 4 : 5. Namens de gemeente sprak br. Medemblik, vanwege de classis de consulent Ds v. d. Belt en namens de zusterkerken br. Rozema van Murmerwoude.

Beroepbaar. De classis Hardenberg heeft praeparatoir geëxamineerd en toegelaten tot het ambt van dienaar des Woords kand. J. Verhoeff, beroepen predikant van Vroomshoop.

ADRESSEN

Rotterdam-Charlois, diaconie: J. M. Amoraal, Melissantstraat 248, Rotterdam-23.

Nieuwleusen, scriba: G. J. Klein, Arendnevensweg 8, Nieuwleusen (Ov.); diaconie: H. Bouwmeester, Rollecate 23, Den Hulst (Ov.). Tel. 05296-416.

Middelburg, diaconie: F. Wattel, v. Cittersstraat 68, St. Laurens (post Middelburg).

Amersfoort-C, diaconie: K. Vedder, van Randwijcklaan 115 B, A'foort.

Zwijndrecht, scriba: E. Berends, Willem de Goedeweg 4, Zwijndrecht, tel. 01850-25817.

Ds J. Geersing, Korte Kerkweg 10, Rouveen, tel. 05226-223.

THEOLOGISCHE HOGESCHOOL

De senaat van de Theologische Hogeschool van De Gereformeerde Kerken in Nederland, Broederweg 15, Kampen, deelt met het oog op de aanvang van de cursus 1964-1965 door dezen het volgende mede:

- Zij, die voor het eerst als student wensen te worden ingeschreven, worden vrijdag 2 oktober 1964 verwacht in het gebouw van de Theologische Hogeschool, des morgens te 10 uur.
Bij eerste inschrijving dienen te worden overlegd:
 - bul eindexamen gymnasium, resp. staats-examen;
 - attest van de kerkeraad onder wiens opzicht de gegadigde staat;
 - pasfoto.
- De recensie der bullen van hen, die reeds eerder als student waren ingeschreven, is gesteld op vrijdag 2 oktober 1964, des namiddags te 2.— uur. Zij, die zich daartoe niet persoonlijk presenteren, worden, voorzoveel zij niet meer geregeld de colleges volgen, verzocht het verlangen tot her-inschrijving **SCHRIFTELIJK** (s.v.p. ook niet telefonisch) kenbaar te maken aan het bureau van de pedel. (N.B.: dit verzoek wordt ook gericht tot de studenten voor het doctoraal examen.) Recensie ná 2 oktober zal slechts mogelijk zijn tegen betaling van f 10.—.
- De opening van de lessen is gesteld eveneens op vrijdag 2 oktober 1964, en wel des avonds 8 uur in de aula van de Hogeschool; zij is opgedragen aan de pro-rector, prof. C. Veenhof.
- De colleges in het kader van de doctorale studie zullen beginnen op een nader aan te kondigen datum.

Voor de senaat van de Theologische Hogeschool,

C. Veenhof, h.t. secretaris.

NAAR EEN EIGEN TEHUIS**Eén reactie!**

Veertien dagen geleden werd in een fors gestelde advertentie met aandrang een pleeggezin gevraagd in Amsterdam en wijde omgeving. Er werd slechts één reactie ontvangen.

Wat dit met het tehuis heeft te maken? Een heleboel!

Het is wel een oud verhaal, doch het moet toch weer eens worden herhaald.

Je ontmoet nog altijd mensen, die tegen het tehuis zijn. Zij zijn dit omdat naar hun mening gezinsverpleging de enige oplossing mag zijn. In het algemeen is het antwoord hierop: „Akkoord”. „Kunt U er voor zorgen?” Degenen, die er dagelijks mee te maken hebben, weten maar al te goed hoe moeizaam het is om een gezin bereid te vinden een plaatsje in te ruimen voor een jongen of een meisje. Men moest eens weten hoeveel zorg en tijd dit de laatste weken hebben gevegd. Dat men toch geslaagd is wordt beleefd als een uitkomst door de Here gegeven.

De andere kant is, en deze verklaart de bijzondere noodzaak van het tehuis, dat niet alle kinderen direct naar een pleeggezin kunnen. Dit betreft in hoofdzaak die kinderen, waarvan door de Raad voor de Kinderbescherming of de Kinderrechter wordt bepaald, dat zij voorlopig in een tehuis moeten worden opgenomen. De oorzaak hiervan is meestal: te ernstig verwaarloosd of te moeilijk in gedrag.

Het zijn deze kinderen, de onze, omdat de Here Zelf ze ons gegeven heeft binnen de ge-

Inhoud „OPBOUW”

Zelfbeschikkingsrecht	A.
Kerkelijk Leven	G.V.
Te Berde	A.
De kermis van Wemelsfelder	H. W. de J.
Persschouw	
Ingezonden	
Kerknieuws	

meenschap, welke wij gezamenlijk vormen, waarvoor het tehuis wordt gevraagd.

Laat deze, onzerzijds herhaalde, reactie nu goed tot ieder doordringen. Er zal veel misverstand door verdwijnen.

Vele reacties

mochten weer ontvangen worden in de vorm van giften en collecten. Zij gaven bij het lezen veel vreugde en dankbaarheid. Gaarne laat ik U erin delen.

„Ontslagen uit het ziekenhuis geef ik iets voor de bouw van het kindertehuis”, f 5,—; „Collecte gehouden tijdens een jongerenreis van de G.R.V. naar Verbania (Italië). Met hr. gr. en beste wensen voor Uw werk”, f 110,—; „Maandelijks bijdrage” f 2,50; „Wegens afwezigheid toen de kerkcollecte werd gehouden”, f 3,—; „Overschotjes van de vakantie”, f 6,—; (Deze en andere kruimels zijn hartelijk welkom); „Opbrengst collecte op zondag 16-8 geh. kerkdienst in de duinen bij het gezinskamp „Oud Formerum” — Terschelling”, f 20,10; „Geef ons heden ons dagelijks brood” f 10,—; „1 dag vakantiewerk van dochter, f 10,— en f 50,— t.g.v. jubileum”; „Dit is een collecte van het Geref. Jeugdverband van Amersfoort”, f 11,09; „Van Guido” f 10,—; „2 x f 25,— oude schuld” (geboorte P.K.) en f 2,50 verkoop plantenstekjes”; „Van een invalide”, f 10,—; „Bij de geboorte van Hansje” f 5,—; „Gecollecteerd op Texel” 26-7: f 10,—, 9-8: f 15,—, 16-8: f 20,45; „Neefjes en nichtjes hebben de vakantie benut om in Buitenpost, Stroobos en Bedum met een busje te lopen voor ons kindertehuis. Opbrengst f 75,—”; „Van een vakantiearbeider-H.B.S.-er” f 5,—; „Collecte G.R.V. Reis naar Diekirch” f 86,50; „Geref. Jeugdkamp Brabant, Moergestel, onder leiding van de predikanten v. d. Brink, van Keulen, Smelik en Smouter. Samenstelling: 9 uit Almkerk/Werkendam, 9 uit Breda, 48 uit Eindhoven en 11 uit Waardhuizen”, f 100,—; Aruba (Ned. Antillen) f 100,—.

Rika kan gerust zijn. De bij de 150 stuivers ingesloten 2 rijksdaalders zijn behouden overgenomen. De veelheid van stuivers hebben mij de 2 riksen doen vergeten. Hartelijk dank! Rika is een van onze jongste medewerkers. Van haar mochten we al honderden stuivers ontvangen.

Nu de groene peer. Op het adres van de Stichting werd een groene peer bezorgd. Toen deze werd doorgesneden bleek hij in geen geval buikziek te zijn. Maar liefst f 46,91 kwamen er uitrollen. Gezien de hoge leeftijd van de bezorgers mag ik wel zeggen: opa en oma, de peer was heerlijk; onze oprechte dank.

Met grote voldoening hebben wij mogen vaststellen, dat gedurende de vakantie zovelen aan het kindertehuis hebben gedacht. Intussen weten wij, dat er nog meer in het vat zit. De heer Rodink, voorzitter van de G.R.V., heeft hierover ongeveer drie maanden geleden een mededeling gedaan. De eerste druppels zijn gevallen, doch de echte „bui” moet nog komen.

Ontvangen werd

gedurende de laatste veertien dagen f 1.891,36.
van de kerken f 1.136,72
van particulieren f 754,64

Collecten en giften kunnen worden gestort (met duidelijke vermelding „voor het tehuis”) op postrekening nr. 52325 t.n.v. Stichting Gereformeerde Kinderbescherming, Beatrixlaan 37, Ede.

Drukkerij Steenbergen

ZEIST - TELEFOON 03404 - 12452

Periodieken

Boekwerken

Handelsdrukkerwerk